

פרשת "תצוה"

מאת ציפי הורן שלי

שבת שלום.

פרשת השבוע שלנו "תצוה". בשנה שעברה נתתי דרשה על פרשת שבוע זו. בפעם הקודמת עסקתי במערכת היחסים בין שני האחים – משה ואהרון. משה, המנהיג הדגול, מקבל הוראה מהאל – לשרת את אהרון אחיו ולהכין אותו לתפקיד הכהונה.

בעקבות קריאה ולמידה לקראת הדרשה, שמת לי לב ששמו של משה לא מוזכר בפרשה שלנו. אלוהים פונה אל משה במילת הפניה "אתה" "ואתה תצוה את בני ישראל" ו-"אתה הקרב אליך את אהרון" וכו' וכו'. יש פנייה ישירה, יש דיבור ישיר של האל למשה, אבל אין איזכור מפורש של שמו של משה, על ידי המחבר המקראי. זה - נושא לדרשה לשנה הבאה.

הפעם – אני רוצה לעסוק ב – טקס.

פרשת השבוע שלנו מלאה בטקסיות. יותר מהכול – הפרשה שלנו מלאה בפרטים מדוקדקים, ופרטי פרטים של דברים שמשה נדרש לעשות או לצוות את העם לעשות.

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד." יש המון פרשנויות - מה הוא נר התמיד. האם זה חשוב – מה זה הנר התמיד, או עצם הטקס של הדלקת הנר והנוכחות הנצחית שלו?

המחבר המקראי מביא לנו פרוט לגבי לבוש של הכהן ועל תפקידים. בגדי הכהן עשויים מהחומרים היקרים ביותר: "והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש..."

הלבוש כולל את החושן שהוא לוח רבוע ובו משובצות אבנים יקרות שעליהן חרוטים שמות 12 השבטים. החושן נצמד על חזהו של הכהן הגדול. "חושן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט." מאיפה כול הזהב, זו כבר שאלה אחרת...

יש המון פרטים על איך להכין את אהרון לקראת משיכתו לכהן, והטקס עצמו שבו הוא נמשך בשמן כמו מלך, והקרבת הקורבנות – וגם פה רשימה ארוכה ומגוונת – חיות, ובשמים, וסולת ובלילות למינהן.

מהו טקס? מה תפקידו?

מתוך ההגדרות השונות, ניתן להגיד שטקס הוא פעולה שמממשת באופן מעשי הוויה, רעיון מופשט – שבאמצעות המעשה – הוא הופך לבעל משמעות סמלית.

טקס צריך לכולול שלושה מרכיבים:

- פעולה מסמלת- שהיא עשייה שמסמלת רעיון, מהות. הפעולה של הטקס היא לא מעשית אלא סימלית, שבונה תודעה באדם, לגבי הדבר הרצוי. היא מעניקה משמעות אחרת, לאובייקט מסויים. למשל: חתיכת בד עם צבעים, שהיא דגל שמייצגת ריבונות.
- המרכיב השני הנדרש -ביצוע על ידי אדם: כדי שהפעולה תהפך לסמלית, נדרש האדם כמתווך בין המעשה לתודעה האנושית. כמו הדלקת נר זכרון. אדם שמדליק נר לזכר מישהוא - הופך את הפעולה לבעלת משמעות סמלית - נר נשמה.
- והדבר השלישי שנדרש - פעולה שחוזרת על עצמה ללא שינויים. החזרה, שוב ושוב על פרטים של טקס - מחזקת את הקשר בין הפרטים, מאפשרת להם לקחת בו חלק ומעמיקה את התודעה המשותפת של הפרטים. היא גם מעצימה את ההשפעה הרגשית של הטקס על הפרטים. תכלית הטקס היא חיזוק המכנה המשותף של הקבוצה.

טקסים קיימים מאז קיומו של המין האנושי, בכול התרבויות ובכול המקומות, ובמגוון כמעט אין סופי.

הקרנבל בברזיל, הוא טקס. אנחנו רואים היום את התלבשות הססגוניות, את הנשים והגברים הבנויים לתלפיות, הסמבה המסחררת. למעשה - זהו חג דתי, ביסודו. בנצרות הקתולית, זהו חג שנחוג במשך ארבעה ימים, חמישים יום לפני הפסחא. הוא מסתיים ביום השלישי שנקרא "יום שלישי השמן" בפורטוגזית ("Terça-Feira Gorda" יום לפני "יום רביעי של האפר" והוא פותח תקופה של ארבעים יום של תענית. עכשיו אפשר להבין למה בברזיל, למרות העוני והקשיים - לא מוותרים על הקרנבל. זו לא סתם מסיבת רקודים. זהו ארוע שמושרש עמוק בתודעה הדתית-תרבותית של האנשים. זה נכון גם לגבי הקרנבל המסכות בונציה, שנובע מאותם שורשים.

קרל יונג, מייסד הפסכולוגיה האנליטית, דיבר על התת מודע הקולקטיבי. יונג הלך מעבר לתת המודע האישי, אל שכבת הנפש הקדומה, הכלל אנושית.. יונג טען שישנם מבנים ארכיטיפיים שמעצבים את התפיסה, החשיבה והרגש של המין האנושי.

נאווה תלפז, אנליטיקאית יונגיאנית, מתארת את המקום המדוייק שיונג קורא לו "הלא מודע הקולקטיבי" - : "אל עומק נפשנו לא נתקרב באמצעות ניסוחים לוגיים, או מושגים רציונליים. רק שפת הדמויים והסמלים, זו הנובעת ממחוזות עולמנו הפנימי, תאפשר לנו את הקשר אליו. דרך חלומותינו, דרך טקסים פולחניים, דרך יצירות אומנות, דרך אגדות באים במגע עם עולם הרגש שלנו. זה ומיתוסים...מאפשרים לנו לבוא במגע עם מקורות האנרגיה הטמונים עמוק בנפש האישית ובנפש האנושית. **ממחוזות אלה אנו יכולים לשאוב תוכן, כוח וריפוי.**" למקורות האנרגיה האלה יונג קרא ארכיטיפיים.

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חוכמה ועשו את בגדי אהרון לקדשו לכהנו לי" (כח, פס' 3). זו לא תעשייה של בגדים בהליך ייצור המוני. מה שנקרא קונפקציה, בלעז. זו תצוגת אופנה מהרמה הגבוהה ביותר. זה אפילו יותר מתצוגת אופנה של סיום ארבע שנים לימודים בשנקר. כדי להכין את בגדי אהרון הכהן, נדרשת יצירתיות שנובעת ממקור אלוהי.

האפוד נושא את שמותיהם של בני ישראל לזכרון עולם "לפני ה".

החושן, שעליו חרוטים שמותיהם של בני ישראל - אהרון ישא: "על ליבו בבואו אל הקודש לזכרון לפני ה' תמיד... ונשא אהרון את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד" אם כך זה לא רק עניין אסתטי או פולחני גרידא - יש פה רעיון, יש פה הווייה, שבאה לידי ביטוי בעשייה של בני אדם.

על שולי בגדיו של אהרון יתפרו פמוני זהב ורמוני זהב: "והיה על אהרון לשרת ונשמע קולו כבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות" כאן הקישוט הוא סימן, הוא אמצעי זיהוי של אהרון, שמודיע לאל שהוא מגיע לשרת בקודש ולא משהו אחר שלא מוסמך לכך, כדי שאיש לא ימות לחינם. פה הקישוט הוא חיים.

יש גם פתיל תכלת מעל המצנפת על מצחו של אהרון: "ונשא אהרון עוון הקודשים אשר יקדישו בי ישאל לכל מתנות קודשהם והיה על מצחו לרצון להם לפני ה'" כאן זה משמש בכפל משמעות: כמנחת רצון של העם לפני האלוהים, וטובתו של העם לנגד עיניו של האל.

אם נסכם, נוכל לראות שבתוך פרטי הבגדים, העושר החומרי - נמצא את הברית בין עם ישראל והאל שמוצגת "כזכרון עולם", דיני המשפט והצדק האבסולוטי המונחים על ליבו של אהרון, קדושת החיים וטובתו של העם לנגד עיניו של האל, המוכן לכפר תמיד על עוונותינו. והנה, לנגד עינינו - ניצבים הרעיונות שנובעים מהווייה שגדולה מהכול - והיא מגדירה אותנו כעם.

בספרה "רצים עם זאבים" כותבת קלאריסה פינקולה אסטס: "היצירתיות משנה צורה. רגע אחד היא לובשת צורה מסויימת ובמשנהו צורה שונה. היא משולה לרוח רפאים מסנוורת המתגלה לכולנו, אבל קשה לתארה משום שאין הסכמה לגבי מה שנראה באותו הבזק מזהיר. יש האומרים שחיי יצירה הם רעיונות, יש האומרים שהם העשייה. דומה שבמרבית המקרים הם פשוט הווייה. הם אהבה כה רבה למשהו - בן אם אדם, מלה, דמוי, רעיון הארץ או האנושות - ...זה אינו עניין של רצייה, זה אינו מעשה רצוני, זה פשוט כורח."

האם אין היצירתיות שבפרשת השבוע, מהווה בדיוק את הדבר הזה. היצירתיות שבגדי הכהן הגדול אכן מתגלים בפנינו כהבזק מזהיר, כמין בבואה של ההבזק הגדול יותר שבמעמד הר סיני. העשייה שבאה לידי ביטוי כאן היא כורח מבחינתנו כעם. כורח שמביע את האהבה שלנו לרעיון - אותה אמונה באל - שאנחנו, כנראה, לא יכולים בלעדיה.

היא ממשיכה ואומרת: " בתורה הארכיטיפית קיים הרעיון שאם מכינים מקום נפשי מיוחד, היישות, הכוח היצירתי – מקור הנשמה ישמע על כך, יגשש את דרכו ויישתקע בו. כוח היצירה הזו מזין ויוצר עוד ועוד גלים ומזין את העולם כולו."

והרי לנו המפגש האינסופי עם הגאונות של התורה. באמצעות הטקסיות הרבה בכמה רמות: בגדי הכהן הגדול, ההכשרה לכהונה, הקורבנות – היא בנתה את התת המודע הקולקטיבי שלנו. מאז מתן תורה ועד היום, לאורך כול הדורות ולכול יהודי באשר הוא – מילים כמו חושן, בגדי הכהן הגדול, הקרבת הקורבנות, בית המקדש, הכותל המערבי – מחזירים אותנו לחוויה הראשונית – לאותו מעמד מכונן בהר סיני ואת הברית שכתנו.

נחבר את הטקסיות עם היצירתיות, שנובעת מהדרגה הרוחנית הגבוהה ביותר ואנחנו נמצא את אותה הוויה שהיא המעיין ממנו אנחנו שואבים, וממנו אנחנו משפיעים על העולם.

זהו הכוח העליון שבו אנחנו מוצאים את האנרגיות האינסופיות שמחזיקות את העם הזה למרות הכול, ומשם אנחנו שואבים תוכן, כוח וריפוי.

עוד תקופה קשה אנחנו עוברים במדינת ישראל, המדינה הרבונית של העם היהודי. תקופה מלאת שאלות ותהיות. ובעיתוי הזה, באה אלינו פרשת "תצוה", שפורשת בפנינו את הרעיון, את ההוויה במלוא יופייה ומורכבותה, ובה אנחנו יכולים למצוא רעיונות שינחו אותנו, את הכוח להתמודד, ואת הריפוי לכול המכאובים והקשיים.

שבת שלום.